

Бојана Стојановић-Панџовић

ПРЕДМЕТ БОЛА

Милутин Петровић: *Наоџако*, „Градац”, Чачак, 1997

Најновији рукопис Милутина Петровића напустио је своје првобитно окружење *Књиге* (Сарајево, 1991), где је први пут објављен заједно са целином „О”. У међувремену су се, поред поновљене ауторове збирке *Промена* (1994) појавиле још две, које у извесном смислу означавају дискретни али довољно уочљив песников помак у правцу тематизације песниковог *самоговора са Божанским*: реч је о књигама *Поезија снова / Расџава са месецом* (1993) и посебно *Нешџо имам* (1996). Ову последњу је сам Петровић одредио као поему, а заправо је реч о изнутра драматизованим фрагментима једног континуираног *двоговора* са неухватљивим фантомом који попут духа из чаробне лампе успоставља херметични поредак песничке поетике. Није случајно што је критика увек у први план стављала језичко-формалну, односно техничку компоненту Петровићевог пројекта, „најцеловитијег у савременом српском песништву” (Ј. Лукић), бавећи се синтаксичким устројством посебно збирки које чине трилогију *Сџихија*. Милутин Петровић је најзрелији и најзначајнији део свога песничког опуса остварио ослањајући се на искуство неоавангардне поетике (сигнализма, различитих типова вербо-воко-визуелних пројеката, летризма, конкретизма, итд.), али се код њега јавља једна специфичност виђена у нашој песничкој традицији од Настасијевића до Попе. То су поступци елипсе, елизије и редукције, при чему се и елиптирани део исказа и сама елипса доживљавају као нешто крајње мутно, нејасно и апстрактно. То значи да Петровић постиже ефекат очуђавања песничке структуре не само зато што је на различите начине формализује (првенствено нерегуларном употребом синтаксе), већ највише одсу-

ством редуванце која не дозвољава било какво чвршће, извесније упућивање на порекло елиптираног исказа. Чини се да наглашено одсуство дискурзивног плана ову поезију понекад одводи на ивицу *значењског аутизма*, при чему максимално сапегеи и оклаштени језички елементи делују као патрљци неког бившег, у свему непознатог тела. Тела некога ко не живи на овој планети. Рецимо, ванземалца. У сваком случају, *стиранца на Земљи*, како би рекао Томаж Шаламун, словеначки песник чији је статус близак Петровићевој позицији у српској књижевности. Али, да ли и када језичка инсуфицијенција и анемија могу постати његов *вишак*, рекла би *врлина*?

Можда онда када, за тренутак, престанемо да размисљамо о могућим семантичким смерницама Петровићеве поезије и обратимо пажњу на механизме који конституишу не само читалачко разумевање, већ сигнализују да је и сами песник одустао од конструкције текста/смисла на који смо иначе навикли. (Нео)авангардисти су, без сумње, некад сасвим радикално, укидали уобичајене синтаксичке склопове и фаворизовали различите облике синтагматског, линеарног повезивања језичких јединица тежећи што већем степену апстраховања и формализације значења. На парадигматском плану, то је указивало на експлицитну песникову свест да се само извесном контролом и сужавањем неограничених асоцијативних склопова може постићи супротно – односно *наопако*, како би то рекао Милутин Петровић. Редукцијом, елиминацијом могућих значења постиже се то да *језичка форма* може бити било шта – предмет, тело, опушак, излучевина, исповест, извештај о боравку непознатог, конспирација са Непознатим. Једном речју – *шранс*. Записан на ивици перцепције која нас, док смо живи и телесни може одвести до капије смрти, подсетити нас, као у Платоновој пећини, како изгледа свет идеја и вратити нас на овај свет, у овај свет, у свет обичних чула. Поезија Милутина Петровића јесте један перманентни презир према свету јасних, уочљивих обриса и емпиријске извесности. То је можда заиста, како је у критици тачно примећено, поезија пакта са Ђаволом, или Мефистом, али са којим циљем? Са циљем ироничног поигравања и са једним и са другим: и са доктор Цекилом и са мистер Хајдом. Јер песнички субјект Петровићеве поезије је и једно, и друго, и све то заједно, и нешто треће, што трансцендира на један субверзивни начин све поменуте могућности. Он је попут живиног стуба који ослобођен свога тематског склопа/оклопа добија застрашујуће димензије самопретварања, метаморфозе и трансформације. У све или ништа. У нешто. У тајну стварања. У загонетку текста. У пратиоца Еуридике који се престано окреће и изнова пева о својој фаталној грешци. Грешци чула, тела. Које тражи одмазду. Које је читалац/читатељка поезије Милутина Петровића.

Понекад имам угисак да аутор не воли своје читаоце. Не воли, заправо, уопште да га неко чита. Као да пише у некој врсти отпора према самом процесу читања које подразумева извесну рационализацију, поређење, осмишљавање. Чак се и понаша претенциозно: *Пажљиви читалац. / Пориче мој удео. / Али ме неће осјавијши. / Ни на издисају (Нешто имам, фрагмент 40)*. Да ли је ово иронична супериорност, љубавничка манипулација? Или фатализам и вапај, крик? Можда завештање, опроштај? Заједно смо ту у тексту, ти и ја, у животу, као и у смрти, заувек, као мртви љубавници? Ти ћеш ме заувек чекати док се вратим са свог Икарског пута, из простора *иза Вечне копрене*, како би то рекао драмски јунак истоимене фантазије Душана Николајевића, заборављеног српског међуратног драмског писца. Ја ћу ти донети тајну коју нико није спознао, која је записана невидљивим сло-

вима на табли, то *сабласно име* („За Персефону“). Али *леиџач у кориџу* долази нем, немајући шта да саопшти окупљеној руљи, полтронима Истине, њеним цензорима и судијама. Њега, баш као Јозефа К. чека само сурова, ирационална пресуда *шајног друштва*: *Усјроиџивићу се сваком / покушају поуживоца. Зна / ли он где се смакнуће догодило? / Има ли озбиљнију поунду? / Сећам се како сам кренуо; / нисам знао баш куда. / Изван новог начи-на живоша? / Изван Паучине?* („Мукла надлежност“).

Песнички субјект мора због тога да мења положаје летача, да пребива у пограничном штабу. Између овог и оног света. Или између света снова/поезије и властите несавршености да томе обезбеди онтологу пуноћу. Због тога песник *нешто има*. А то је *сјирах од самоволне реченице*. Пред којом почиње да подрхтава, као пред губитком сићушног папирића који значи свеобухватност. Бесконачност верзија. Свачијих. А реч је, заправо, о згушњавању чула. О враћању у стварност. О преображају полова. О бесполности анђела, језика. Песник који је пристао да има дно може имати и таваницу, строп. Може бити базилика или брод, свеједно. Или дно утеру-са. У сваком случају део неког свода. Свеједно, наопако.

Да ли је било речи о тачкама?

Великим словима?

Зарезима?